

Lapset ensin

”Naiset ja lapset ensin” on jalo periaate, jonka mukaan kriisitilanteissa rajalliset resurssit pyritään kohdistamaan naisten ja lasten auttamiseen. Kriisitilanteiden ohella julkisen talouden rajallisista resurssista käydään jatkuvaa kilpailua erilaisten tarkoitusten ja toimijoiden välillä - tehtyjä resurssijakoja ja budjettipäätöksiä nykyisin kuitenkin harvemmin perusteellaan miesten ritarillisuudella. Päätökset eri vaihtoehtojen välillä pyritään tekemään yhä useammin tutkittuun tietoon perustuvien vaikutusarvioiden pohjalta.

Jalo tavoite tutkitun tiedon käytöstä päätöksenteossa on vauhdittanut surullista kehitystä, jossa eri intressiryhmät ja etujärjestöt tilaavat tutkimuksen kaapuun naamioituja selvityksiä erilaisiin toimintoihin sijoitettavien resurssien taloudellisista tuotoista. Eri intressiryhmien omia näkemyksiä tukevien konsulttitöiden väitetyt tulokset ovat usein hurjia. Selvityksiä tehtailevien konsulttiyhtiöiden, niitä tilaavien eturyhmien ja varsinaisten päätöksentekijöiden välinen verkosto näyttääkin muodostavan pelin, jossa bluffit ja hämähäykset tuntuvat nousevan kierros kierrokselta kuin pokeripöydässä. Viime kädessä näyttäisi olevan kyse siitä, mikä intressiryhmä uskaltaa kulloinkin esittää huimimman arvion oman toimintansa taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta?

Viime aikoina erilaisten tilaustöiden tuotoksia ovat esitelleen muun muassa mainonta-ala, museoala, kansalaisopistot, apteekit, lukuisat terveysalan järjestöt ja yliopistot. Tässä eri intressijärjestöjen harjoittamassa taloudellisten vaikutusarvioiden pöyhöpokerissa toistaiseksi tietävästi johtopaikkaa pitää Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastoille selvityksen tehnyt konsulttityö, joka lupaa jokaiselle pyöräteiden rakentamiseen sijoitettavalle eurolle kahdeksankertaisen tuoton. Kuinka rikkaita, terveitä ja hyvinvoivia me olisimmekaan, jos olisimme vuosisatojen saatossa vain ymmärtäneet kohdistaa rajalliset resurssimme pyöräteiden ylläpitoon koulutuksen ja terveydenhuollon sijaan?

Konsulttiselvitysten mukaan kun pyöräteiden tuotto verrattuna lähes kaikkeen muuhun tunnettuun inhimilliseen toimintaan on moninkertainen.

Oikeasti investointien taloudellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei voi tietystikään osoittaa ilman älyllistä rehellisyyttä, asianmukaisia tieteellisiä menetelmiä ja luotettavia tutkimusaineistoja. Onkin varsin luonnollista, että tärkeimmän poikkeuksen eturyhmien ja konsulttiselvitysten pöyhöpokeriin tekevät lapset. Lasten onneksi lukuisten maailman eturivin taloustieteilijöiden mielenkiinto on viime aikoina kohdistunut lapsia odottaviin äiteihin ja varhaislapsuuden elinolosuhteisiin. Pitkäjänteinen ja kekseliäs tutkimustyö on johtanut hämmästyttäviin tuloksiin ja huomattaviin tieteellisiin edistysaskeleisiin.

Tieteen nykyinen kiinnostus sikiöaikaan ja varhaislapsuuteen kumpuaa lääketieteilijä David Barkerin vuonna 1986 esittämästä hypoteesista, jonka mukaan sikiöaikainen aliravitseminen lisää merkittävästi lapsen sairastavuutta myöhemmin elämässä - usein jopa yli 50 vuotta varsinaisen sikiöajan jälkeen (1). Taloustieteilijöiden kriittinen käsittely on nyttemmin osoittanut Barkerin esittämän teorian aliravitsemuksen vaikutuksista kuvaavan hämmästyttävän yleistä ilmiötä (2). Äidin raskaudenaikaisen altistumisen ilmansaasteille, hengitystieinfektioille, sään ääri-ilmiölle ja stressille on voitu osoittaa vaikuttavan merkittävästi lapsen myöhempään terveyteen. Vaikutukset ulottuvat usein vuosikymmenien päähän ja saattaen vaikuttaa lasten älykkyyteen, koulutukseen ja työmarkkina-asemaan.

Sikiönaikaisten ympäristöaltisteiden ohella lasten sosiaalisella kasvu-ympäristöllä varhaislapsuudessa on voitu osoittaa olevan huomattavan laajoja vaikutuksia lasten myöhempään elämään. Erityisesti Nobel-voittaja James Heckmanin viimeaikaiset tutkimukset (3) hyvän varhaiskasvatuksen vaikutuksista lasten persoonallisuuden kehittymiseen, terveystietoisuuteen ja myöhempään terveyteen ovat osoittaneet pienten lasten koulutukseen ja huolenpitoon sijoitettavien resurssien erinomaisen tuottosuhteen. Vaikka äiteihin ja lapsiin tehtävien panostusten tiedetään olevan keskimäärin erittäin viisasta politiikkaa, älyllisesti rehellinen tutkimus kuitenkin myös raportoii ja arvostaa tuloksia, jotka osoittavat aiempien tulosten ja johtopäätösten rajoitukset. Tärkeä lisäys aiempaan kirjallisuuteen on Dahlin ja kollegoiden (4) tutkimus, joka muuttaa käsitystä pitkien äitiyslomaetuuksien vaikutuksista äidin ja lapsen hyvinvointiin. Tutkimus osoittaa erittäin luotettavan luonnollisen koeasetelman perusteella, että äitiyslomaetuuksien pidentämisellä 18 viikosta 35 viikkoon Norjassa ei ollut mitään vaikutusta lasten myöhempään menestykseen tai vanhempien hyvinvointiin.

Tutkimuksen sikiöajan ja varhaislapsuuden elinolosuhteiden vaikutuksesta yksilöiden ja yhteiskuntien myöhempään kehitykseen voi arvella säilyvän tärkeänä tutkimuskohteena vielä vuosia eteenpäin. Seuraavat tärkeät tutkimukset keskittynevät tarkastelemaan vaikutusten ylisukupolvisuutta. Kuinka isoäitiemme ja – isiemme sikiöaika ja varhaislapsuus vaikuttaa meihin tänään? Pitkjänteiden työn tuloksena kasautuva yhä yksityiskohtaisempi tutkimustieto varhaislapsuuden vaikutuksista myöhempään elämän kulkuun tarjoaa oivan mahdollisuuden kompensoida kasvavan yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vaikutuksia kohdentamalla resursseja raskaana olevien äitien ja lasten hyvinvoinnin edistämiseen. Tutkimustieto sen sanoo: naiset ja lapset ensin.

Lauri Sääksvuori
erikoistutkija
Terveys- ja sosiaalitalous –yksikkö, CHESS
etunimi.sukunimi@thl.fi

Lisää tietoa:

- (1) Barker DJP, Osmond C. Infant mortality, childhood nutrition, and ischemic heart disease in England and Wales. *The Lancet*. 1986 May; 327(8489):1077–1081.
- (2) Almond, D., Currie, J., & Duque, V. (2017). *Childhood Circumstances and Adult Outcomes: Act II* (No. w23017). National Bureau of Economic Research.
- (3) Cunha, F., Heckman, J. J., & Schennach, S. M. (2010). Estimating the technology of cognitive and noncognitive skill formation. *Econometrica*, 78(3), 883-931.
- (4) Dahl, G. B., Løken, K. V., Mogstad, M., & Salvanes, K. V. (2016). What is the case for paid maternity leave? *Review of Economics and Statistics*, 98(4), 655-670.

Päivitetty: 24.10.2017